

Procesbevillingsnævnet efter domstolsreformen

Af højesteretsdommer Marianne Højgaard Pedersen

1. Indledning

Procesbevillingsnævnet blev oprettet i 1996 til – som navnet viser – at behandle ansøgninger om procesbevillinger.

Pr. 1. januar 2007 blev nævnet tillagt kompetencen til at behandle klager over Civilstyrelsens afslag på fri proces. Det er imidlertid ikke denne del af nævnets virksomhed, der er genstand for dette essay. Det er derimod nogle overvejelser om de forandringer i nævnets virksomhed, der er en følge af den seneste domstolsreform.

Domstolsreformen betyder, at Procesbevillingsnævnet har fået øgede opgaver i sorteringen af, hvilke sager Højesteret skal behandle. Det gælder både for straffesager og civile sager. Alle civile sager skal som bekendt som udgangspunkt starte i byretten, og de kan dermed for langt den overvejende dels vedkommende kun blive behandlet i Højesteret med nævnets tilladelse. Dette har været gældende fra den 1. januar 2007. Nævningereformen – byretternes overtagelse af nævningesagerne – var udskudt til den 1. januar 2008, men herefter vil heller ikke de groveste straffesager kunne behandles i Højesteret uden en bevilling. Nævnets praksis er derfor af meget væsentlig betydning for, hvilke sager landets øverste domstol skal behandle.

For bedre at informere offentligheden om, hvad nævnet har givet bevilling til – og i enkelte tilfælde også, hvad der ikke er givet bevilling til – har nævnet udvidet sin hjemmeside, således at der efter et nævnsmøde lægges oplysninger ud på hjemmesiden med et kort referat af sagen. Nævnets hjemmeside er www.procesbevillingsnaevnet.dk

2. Lidt statistik

Nævnet modtog i 2007 1158 ansøgninger om appeltilladelse og afsluttede i alt 1378 sager og fik dermed nedbragt beholdningen af sager. Af de afsluttede 1378 sager blev 1058 sager afgjort af nævnet, mens 320 sager blev afgjort uden nævnbehandlingen, fordi de blev tilbagekaldt, oversendt til anden myndighed eller afvist. Af de nævnbehandlede sager angik 283 sager ansøgninger om at få bevilling til at appellere en afgørelse fra byret til landsret. Disse sager skal ikke omtales nærmere i dette essay, da disse små civile sager og straffesager ikke påvirkes af domstolsreformen. Resten – 775 sager – angik bevilling til Højesteret. Af disse sager var 464 civile sager, og af disse fik 43 bevilling. Antallet af ansøgninger i straffesager var 312, hvoraf 36 fik bevilling. Det vil sige, at for begge kategoriers vedkommende er bevillingsprocenten rundt regnet 10. Og dette tal har faktisk været stabilt gennem årene på trods af udskiftning af nævnmedlemmer og formænd. I nogle møder meddeles ingen

bevillinger, i andre mange, og alligevel ender procenten tæt på de 10.

De foreløbige tal for 2008, som snart vil kunne ses på nævnets hjemmeside, viser en stigning i antallet af ansøgninger på godt 100. Bevillingsprocenten er steget til ca. 15 % – formentlig netop på grund af domstolsreformen.

Bevillingsprocenten i 2. instanssagerne er væsentligt højere, men det er ikke overraskende og helt i tråd med intentionerne med appelbegrænsningen i disse sager.

En del sager – 8 % – afslås på grund af fristoverskridelse. Det er derfor vigtigt for advokaterne at være opmærksom på fristreglerne. Ved spørgsmålet om dispensation fra fristerne bruger nævnet samme praksis som domstolene. Det betyder for advokaters vedkommende, at der ikke er megen forståelse for fristoverskridelser, der skyldes ferie, personaleproblemer, sagspres eller sygdom. Ansøgninger kan indgives pr. fax og behøver – i modsætning til, hvad der gælder ved domstolene – ikke at blive fulgt op af en original ansøgning.

Nævnet har en målsætning om at have en gennemsnitlig sagsbehandlingstid på maksimalt 6-8 uger. I 2007 var gennemsnittet dog på godt 14 uger i afdelingen for appeltilladelser, hvilket var en afkortning med 3 uger i forhold til året før. For 2008 har vi halveret sagsbehandlingstiden, således gennemsnittet er nede på knap 7 uger. Det håber vi at kunne holde også i 2009. Bestræbelser på at nedbringe sagsbehandlingstiden vil for brugerne indebære kortere frister for indlæg og mindre skriftveksling. Det er imidlertid nævnets opfattelse, at det er nødvendigt at have fokus på sagsbehandlingstiden. Det er i den forbindelse værd at erindre sig, at det, som giver anledning til mest kritik af danske domstole fra Menneskerettighedsdomstolen, helt ubestrideligt er (for) lang sagsbehandlingstid. Og her tæller Procesbevillingsnævnets sagsbehandlingstid med. Dette medfører, at nævnet er meget opmærksomt på, at behandlingen ved nævnet ikke må blive et forsinkende led i sager, hvor der er behov for en hurtig retsafklaring.

3. Nævnets sammensætning, status og arbejdsform

Procesbevillingsnævnet er som bekendt et uafhængigt nævn, og afdelingen for appeltilladelser består af 5 medlemmer – en advokat, en professor, en byretsdommer, en landsdommer og en højesteretsdommer som formand. Der er tradition for, at nævnet holder møde hver fredag formiddag. Alle medlemmer har suppleanter, og det er sædvanligt, at medlemmerne og suppleanterne deles om møderne. Det går på skift mellem dommerne i Højesteret at være formand for nævnet, og for tiden er det mig. Da jeg således i 2 år har nævnet som arbejdsplads, deltager jeg som udgangspunkt i alle møder, ligesom der er

meddelt formanden bemyndigelse til at træffe afgørelse i bl.a. sager om tilladelse til at appellere byrettens afgørelser om sagsomkostninger til landsretten og afslag på anmodninger om genoptagelse, ligesom formanden i øvrigt er den øverste leder af sekretariatet. Nævnets medlemmer kan højst beskikkes for 4 år i alt, og de kan kun afsættes efter de regler, der gælder for dommere.

Nævnets møder er lukkede, og parter har således ikke adgang til at give møde. Behandlingen sker på grundlag af skriftlige indlæg fra parterne og en notits fra sekretariatet om sagens faktum og jus.

Nævnet er en særegen instans. Bevillingsmæssigt og administrativt hører nævnet under Domstolsstyrelsen, men der kan ikke klages over nævnets afgørelser, og hverken Justitsministeriet, Domstolsstyrelsen eller Folketingets Ombudsmand har kompetence vedrørende nævnets afgørelser eller sagsbehandling. Forvaltningsloven og offentlighedsloven gælder ikke for nævnet. Nævnet begrunder ikke sine afslag eller bevillinger med andet end en henvisning til den paragraf, som afgørelsen er truffet i medfør af. Det kan nogle gange opleves som frustrerende for parterne, men for så vidt også for nævnet, at man ikke får forklaret, hvad der er baggrunden for et afslag eller en bevilling. Omvendt tror jeg, at det er en rigtig løsning, at nævnet ikke begrunder sine afgørelser mere konkret, da en begrundelse nødvendigvis vil indeholde elementer af en domsbegrundelse, og det er vigtigt stedse at holde sig for øje, at nævnet ingen dømmende myndighed har. Nævnet tager alene stilling til, om en sag indeholder principielle momenter, og for straffesagernes vedkommende tillige, om der foreligger særlige grunde.

Nævnet er så særegent, at dets lige ikke findes i nogen af de andre nordiske lande. Også i en europæisk sammenhæng er det unikt at have et uafhængigt nævn til at afgøre disse sager. I de andre nordiske lande afgøres ansøgninger om appeltilladelser til Højesteret af Højesteret selv. Denne løsning blev ikke valgt i Danmark af forskellige grunde, som jeg ikke skal komme ind på her, men under drøftelser med de andre nordiske landes højesteretter er det åbenbart, at man der synes, at den danske Højesteret går glip af gennem de mange ansøgninger om appeltilladelse at få indblik i, hvad der rører sig i by- og landsretter, og dermed hvor der er behov for retsafklaring og retsudvikling. Argumenterne for deres ordning er, at det gør arbejdet i Højesteret mere varieret for det øvrige personale, herunder fuldmægtigene, og det giver mulighed for at opretholde den Højesteret af en passende størrelse. Endelig fremhæver de, at Højesteret er bedst til at vide, hvad der er principielt, og hvad der dermed er behov for, at Højesteret skal behandle.

Omvendt er det mit bestemte indtryk, at der er stor tilfredshed med den danske ordning netop på grund af uafhængigheden, og at tværfagligheden opleves som en garant for, at alle synspunkter bliver hørt. Der er for mig at se ingen tvivl om værdien af at have det bredt sammensatte nævn. Nævnet drager f.eks. stor nytte af byrets- og landsdommerens førstehåndskendskab til, om et bestemt spørgsmål behøver retsafklaring. Det gælder i store sager, men også om små praktiske spørgsmål som f.eks. om et offentligt ansat vidne har krav på kørselsgodtgørelse. Spørgsmålet kan her være, om problemstil-

lingen opleves som afklaret i praksis, eller om der er behov for en principiel stillingtagen hertil. Advokaterne er tæt på klienter og deres behov og har – blot for at nævne et nyligt eksempel – ved spørgsmål om skønshonorarers størrelse en større erfaring end dommere. Professorerne har overblik over, hvornår en uenighed i retsvidenskabens behøver en afklaring. I denne sammenhæng skal nævnes, at nævnet er begunstiget af, at de indstillende myndigheder og organisationer sender folk med den fornødne faglige ballast. Det er af afgørende betydning for, at nævnet kan udfylde sin opgave og nyde tillid.

Af stor betydning for nævnet er også, at nævnet har et dygtigt sekretariat. Det gør arbejdet som nævnsmedlem lettere, at der til behandlingen af hver sag er lavet et solidt notat, hvis størrelse og grundighed naturligvis er afpasset efter behovet i den enkelte sag.

4. Straffesager

Det er som nævnt en følge af instansomlægningen, at alle straffesager nu skal starte i byretten. Tidligere startede nævningsager jo i landsretten med direkte appeladgang til Højesteret. I kraft heraf fik Højesteret løbende en række straffesager om strafudmåling i drabssager og sager om narkotika og af og til også spørgsmål om rettergangsfæjl i disse sager. Det var bestemt ikke alle disse sager, der fortjente den grundige behandling af mindst 5 dommere, som processen ved Højesteret indebærer. For fremtiden kan ingen straffesag komme til Højesteret uden Procesbevillingsnævnets tilladelse. Nævnets praksis bliver derfor af afgørende betydning for, på hvilke områder landets øverste domstol skal have indflydelse på behandlingen af straffesager og dommenes indhold.

I 2005 og 2006 behandlede Højesteret henholdsvis 57 og 58 straffeanker. Af disse var henholdsvis 8 og 13 med bevilling fra Procesbevillingsnævnet, svarende til en andel på 14 og 22 %. I 2007 behandlede Højesteret kun 38 straffeanker, altså en betydelig nedgang formentlig som følge af, at narkotikasagerne var blevet undtaget fra nævningebehandling med virkning fra 1. januar 2007. Andelen af sager med bevilling var da også vokset til 34 %, selv om antallet af bevillinger var uændret.

I de første 3 kvartaler af 2008 behandlede Højesteret i alt 29 straffeanker, hvoraf 19 eller 65 % var med bevilling. Inden længe – når de sidste nævningsager fra landsretterne er afsluttet – vil antallet af straffeanker med bevilling udgøre 100 %, og det er derfor åbenbart, at Højesteret mindst vil få halveret antallet af behandlede straffeanker, medmindre Procesbevillingsnævnet ændrer praksis og meddeler bevilling i sager, der hidtil ikke eller kun i begrænset omfang har været forelagt Højesteret.

Mange af Procesbevillingsnævnets tilladelser vedrører enkeltstående principielle sager. Det har f.eks. været givet bevilling i sager, der har rejst spørgsmål, om en bekendtgørelse om regulering af sejlsads med vandscootere mv. strider mod EU-retten, om en tobaksproducents annonce, der særligt angik virksomhedens bestræbelser på at udvikle mindre skadelige cigarettyper, var omfattet af forbuddet mod tobaksreklamer, om en journalists besiddelse af en kniv i transitområdet i Københavns Lufthavn med henblik på at afdække brister i lufthavnens sikkerhedsforhold var i strid med våbenloven. Men

nævnet har naturligvis også forsøgt at samle et antal sager, der kan give grundlag for at få lagt en praksis. Det har f.eks. været tilfældet ved sager om udvisning og besiddelse af børnepornografi.

I straffesager kan der imidlertid også gives bevilling, hvis »særlige grunde taler derfor«. Dette kriterium har f.eks. været brugt i sager, hvor der har været fejl i landsrettens behandling, som f.eks. hvor landsretten skærpede en straf, selv om anklagemyndighedens kontraanke ikke var forkyndt rettidigt for tiltalte. Der blev også givet bevilling til en taxachauffør, som havde begået vold over for en kunde, og som i landsretten havde fået en ubetinget fængselsstraf. Kunden havde imidlertid forinden slået taxachaufføren, og det var grunden til, at Højesteret nedsatte straffen til en betinget dom. I en sag, hvor landsretten havde udvist en mand i forbindelse med en fængselsstraf på 10 måneder, blev der givet bevilling. Højesteret frifandt for udvisning som følge af mandens langvarige ophold i Danmark og hans familiemæssige tilknytning hertil. Sager af denne karakter vil fortsat kunne danne grundlag for bevilling, og der er ikke grund til at tro, at antallet af disse sager vil blive meget ændret.

Domstolsreformen vil formentlig betyde, at tilladelser til appel efter lovændringer bliver hyppigere end tidligere, og at der vil være mere fokus på, at Højesteret forelægges et vist antal sager, som vil være tilstrækkelige til at kunne give vejledning om niveauet for strafudmåling, udvisning mv.

For nylig har nævnet således meddelt en række bevillinger i sager om udvisning af EU-borgere, der typisk har begået mindre berigelseskriminalitet som butikstyperier. Her har landsretterne haft svært ved at lægge en ensartet og fast praksis. Nævnet har derfor både efter ansøgning fra forsvarere og Rigsadvokaten meddelt bevilling i 5 sager med henblik på, at Højesteret kan udstikke retningslinjer i typetilfældene.

5. Civile sager

For civile sager er Procesbevillingsnævnet ikke blevet eneste fødekæde, men nævnet er dog også for disse sagers vedkommende blevet en mere central aktør. Alle civile sager skal som udgangspunkt starte i byretten og kan derfor for langt den overvejende dels vedkommende kun blive behandlet i Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse. Alle boligretssager, alle konkurssager, alle fogedsager, alle familieretlige sager osv. skal igennem Procesbevillingsnævnets nåleøje for at kunne komme i Højesteret. Alle andre almindelige civile sager vil kunne henvises til landsretten, hvis man allerede fra starten kan se, at de er principielle, og i så fald er der direkte appeladgang til Højesteret.

Det er vigtigt for funktionen af retssystemet, at de rette sager henvises fra byret til landsret, for det er ikke i nogets interesse, at en sag, der kan henvises, skal behandles gennem 3 instanser. Ved sorteringen af sagerne har alle – ikke mindst advokaterne, der ofte er fagspecialister – en vigtig rolle, men det er også klart, at offentlige myndigheder som Skatteministeriet, Ankestyrelsen, Patientskadeankenævnet osv. i kraft af overblikket over området har gode muligheder for at kunne vurdere, om en problemstilling er principiel eller ej. Denne erfaring

og viden bør de på linje med advokaterne nyttiggøre, således at disse myndigheders advokater medvirker til at få de rigtige sager henvist. Når opgaven er vigtig, er det naturligvis, fordi alle aktører inden for retsvæsenet har en interesse i, at Højesterets ressourcer bruges til at behandle de rigtige sager.

Højesteret har allerede haft lejlighed til at bedømme henvisningsmuligheden. Nogle har anført, at Højesteret ikke har anlagt en snæver fortolkning af principielkriteriet for henvisning. Det er i hvert fald et faktum, at Højesteret i alle tilfælde fandt, at sagen var tilstrækkelig principiel til at skulle behandles af landsretten som 1. instans.

6. Hvad er principielt

6.1. Ny lovgivning

Det er ikke hensigten her at give en teoretisk gennemgang af, hvad der ligger i kriteriet principielt, men det er klart, at ny lovgivning kan rumme nye fortolkningsproblemer, som der kan være behov for at få Højesterets bedømmelse af.

Den nye arveretsreform har således givet anledning til tvivlsspørgsmål, som nævnet har vurderet bør forelægges Højesteret. En sag drejede sig om beregning af boafgift, hvor livsarvingerne i boopgørelsen havde meddelt, at de gav afkald på en del af deres arv. Skifteretten havde ved beregningen af boafgiften set bort fra disse arveafkald, fordi arveafkaldene ikke var givet ved en særskilt meddelelse. Landsretten var enig i resultatet, men med en anden begrundelse, nemlig at boopgørelsen ikke var indsendt inden 3 måneder efter den valgte skæringsdag.

Også overgangsproblemer i den nye arvelovgivning har givet anledning til en bevilling. Spørgsmålet i sagen er, om en datter, som på tidspunktet for farens død kunne gøre sin tvangsarveret gældende i forhold til en samlevers begunstigelse i en livsforsikring, mistede denne ret ved ikrafttrædelsen af de nye regler, der ikke på dette punkt indeholdt overgangsbestemmelser.

De nye regler om forældremyndighed har givet anledning til stor usikkerhed i byretterne og landsretterne og har dermed givet anledning til et stort antal ansøgninger. Procesbevillingsnævnet har meddelt tilladelse til anke til Højesteret af en dom, der angik spørgsmålet, om der var grundlag for at ophæve forældrenes fælles forældremyndighed. Forældrene havde ifølge den børnesagkyndiges udtalelse vanskeligt ved at samarbejde om børnene blandt andet på grund af forældrenes forskellige religionsudøvelse. Såvel byretten som landsretten fandt, at der ikke forelå tungtvejende grunde til at ophæve forældrenes fælles forældremyndighed, jf. forældreansvarslovens § 11.

Den forholdsvis nye lovgivning om mulighed for pantsætning mv. af andelsbeviser har også givet anledning til en bevilling, idet der under en sag opstod spørgsmål, om sådanne panthavere skulle indkaldes i forbindelse med en tvangsauktion over andelsboligforeningens ejendom, og altså om disse kunne anses for at være omfattet af udtrykket »andre« i retsplejelovens § 564. Landsretten havde afvist at fremme en tvangsauktion over en andelsboligforenings ejendom, idet rekviren-

ten ikke havde foranlediget panthaverne i de enkelte andele indkaldt til auktionen.

I straffesager kan det være hensigtsmæssigt, at Højesteret får lejlighed til at tage stilling til strafniveauet efter lovændringer. Det skete f.eks. i forbindelse med sager om børnepornografi, hvor besiddelse af ikke grove billeder tidligere havde været straffri. Her lempede Højesteret straffen og gav betingede domme. Også en sag om fuldbyrdet overfaldsvoldtægt fik bevilling med henblik på, at Højesteret kunne tage stilling til strafniveauet efter strafskaerpelse.

Endelig kan ny lovgivning rejse så fundamentale spørgsmål, som tilfældet var med frihedsberøvelsen af de to tunesere efter administrative udvisninger, at det er forholdsvis oplagt, at sagerne bør forelægges Højesteret. Også sagen om salg af T-shirts for at indsamle eller tilvejebringe midler til FARC og PFLP er meddelt bevilling. Sagen rummer dels spørgsmålet om, hvad der er strafbart som økonomisk støtte til terrorisme, og ved en domfældelse hvad strafniveauet i sådanne sager bør være.

6.2. Nye fænomener

En sag om strafudmåling i forhold til menneskehandel har netop fået bevilling, da Højesteret ikke tidligere har taget stilling til niveauet i sådanne sager. Sagen drejer sig om en mand, som ved landsretten var blevet idømt en fællesstraf på fængsel i 3 år og 6 måneder for menneskehandel, rufferi og ulovlig tvang i forhold til fire tjekkiske kvinder.

Nævnet har også for nylig fundet, at problemstillingen om et medarbejdervalgt bestyrelsesmedlems og en fagforeningsformands videregivelse af intern viden om fusion af et børsnoteret selskab var ny og også principiel. De pågældende var begge i både byretten og landsretten blevet dømt for overtrædelse af lov om værdipapirhandel, idet de havde videregivet interne oplysninger om, at det børsnoterede selskab skulle fusionere. Videregivelserne skete med henblik på etablering af et fusionsberedskab, idet de pågældende frygtede, at fusionen ville føre til afskedigelse af et stort antal medarbejdere i selskabet. Hverken byretten eller landsretten fandt, at det var et normalt led i de pågældendes erhverv eller funktioner at videregive sådanne interne oplysninger.

Det er også et forholdsvis nyt fænomen, at man kan være sygemeldt på deltid. Dette har dermed også givet anledning til nye problemstillinger. I en sag fandt landsretten, at opsigelsen af funktionæren - der var sygemeldt på deltid - ikke var sket som foreskrevet i funktionærlovens § 5, stk. 2, idet funktionæren var på arbejde den dag, hvor opsigelsen fandt sted. Arbejdsgiveren blev derfor dømt til at betale løn i opsigelsesperioden. Procesbevillingsnævnet meddelte bevilling til indbringelse for Højesteret.

Endelig er pressen vel også blevet mere nærgående i forhold til kendte menneskers privatliv, og dette kan give anledning til overvejelser om, hvor grænsen bør trækkes. Procesbevillingsnævnet har i den anledning givet tilladelse til to kendte kvindelige tv-værtinder, hvis private forhold var blevet omtalt, ligesom der var bragt billeder af de pågældende i private situationer.

6.3. Landsretterne uenige

Hvad retsstillingen er, må overlades til Højesteret, når landsretterne indbyrdes er uenige, eller når der hersker uenighed afdelingerne imellem i en landsret. Men heraf følger også, at et afslag på bevilling kan skyldes, at landsretterne har anlagt en forståelse af lovbestemmelser, som nævnet er enig i er den rigtige bedømmelse, eller at landsretterne har fundet et niveau for straf, erstatning eller godtgørelse, som nævnet er enig i er passende. Det kan f.eks. være udmålingsniveau for godtgørelse i ansættelsessager. Men nævnet er opmærksomt på, at et afslag betyder, at landsretternes fortolkning og praksis kommer til at blive afgørende. Er nævnet i tvivl, skal der gives bevilling, men omvendt er der ingen grund til at føre sagen til tops, hvis der ingen rimelig tvivl er.

Som et eksempel kan nævnes en sag om, hvorvidt en udlejer kan kræve betaling for vand, når der ikke er opsat individuelle vandmålere. Det kunne udlejer efter lejekontrakten, men spørgsmålet var, om en sådan bestemmelse er i strid med præceptive bestemmelser i lejelovgivningen. Landsretterne havde i begyndelsen været uenige, men der var nu afgørelser fra begge landsretter om, at det var i strid med lejelovgivningen. I nævnet var bedømmelsen, at der var en sådan tvivl, at der var grundlag for at give bevilling.

Et spørgsmål, som har givet anledning til en del ansøgninger, er uenighed om skolevalg som begrundelse for ophævelse af den fælles forældremyndighed. Her har Procesbevillingsnævnet meddelt afslag på anke til Højesteret i en sag, der angik spørgsmålet, om der forelå tungtvejende grunde til at ophæve den fælles forældremyndighed. Forældrenes konflikt vedrørte navnlig skolevalg for barnet. Byretten havde bestemt, at den fælles forældremyndighed skulle fortsætte. Landsretten havde ophævet den fælles forældremyndighed og tillagt moderen forældremyndigheden, jf. forældreansvarslovens § 11. I bedømmelsen af afslaget indgik, at landsretterne syntes at være blevet enige om, at et barn ikke kan være tjent med, at forældrene ikke kan nå til enighed om, på hvilken skole barnet skal gå.

6.4. Betydning for mange

Den netop omtalte sag om betaling for vand i leje forhold viser, at der er områder, der ofte giver anledning til bevilling - nemlig sager, der har betydning for mange. Og her er boligområdet, og navnlig lejeområdet et godt eksempel. Som yderligere eksempel på en problemstilling, som Procesbevillingsnævnet har vurderet som principiel inden for dette område, kan nævnes, om en sælger af en andelslejlighed lovligt kunne betinge sig en efterregulering af andelsværdien ud fra den kommende ejendoms-vurdering, som var lige på trapperne. I den tid, hvor andelsejendommene steg kraftigt, ville det give betydelige tillæg i forhold til den pris, der var beregnet ud fra den gældende vurdering.

Det har været lidt overraskende, at der ikke i et stort tal søges om bevilling i skattesager, men de sager, der er startet i byretterne, er måske ikke nået frem til Procesbevillingsnævnet endnu. Eller måske er parterne gode til at få de rigtige sager henvist til landsretten.

I den forbindelse er det lidt morsomt at se, at et område som parkeringsafgifter medfører et betydeligt antal

ansøgninger, og også et pænt stort antal bevillinger, dog primært til 2. instans. Disse sager har handlet om bevisspørgsmål, som om billetten lå i forruden eller var faldet ned på bunden af bilen, men også om hæftelsesspørgsmål. En sag er endda sendt i Højesteret. Problemet i sagen er, at der i færdselsloven er adgang til for offentlige afgifter at sætte påkravet under vinduesviskeren, men gælder denne mulighed også for de mange private parkeringsanlæg? Alternativet vil være, at der i stedet må sendes et almindeligt brev.

6.5. Behov for revurdering

Nævnet er opmærksomt på, at der kan være behov for at lade et spørgsmål revurdere. For snart mange år siden har Højesteret fastslået, at poker er et hasardspil, og landsretten har i overensstemmelse hermed straffet en professionel pokerspiller. Nævnet fandt, at der kunne være grundlag for, at Højesteret fik mulighed for at bedømme retsstillingen i dag set i lyset af, at pokerturneringer er blevet mere almindelige, og at der faktisk er folk, der lever af at spille poker.

Procesbevillingsnævnet har også meddelt tilladelse til kære til Højesteret af en kendelse under en straffesag om overtrædelse af narkotikalovgivningen. Landsretten til lod, at 4 vidner fra USA, der havde indgået såkaldte »plea agreements« med den amerikanske anklagemyndighed i samme sagskompleks, blev tilladt ført. Her havde landsretten anlagt en anden bedømmelse, end Højesteret tidligere havde anlagt, og spørgsmålet var så, om der er grundlag for revurdering.

6.6. Rigtig eller forkert

Det er ikke nok til at få bevilling i en civil sag, at nævnet bedømmer, at en afgørelse vil få et andet resultat i Højesteret. Alligevel har resultatet en betydning for bedømmelsen af, om der skal gives bevilling. Fornemmer nævnet f.eks., at en afgørelse om passivitet kan være udtryk for et skred i praksis i forhold til den sædvanlige bedømmelse, må der gives bevilling til bedømmelse af, om der er behov for en udvikling, eventuelt på et afgrænset område. Det samme gælder spørgsmålet om mangelsansvar for sælgere ved fast ejendom med ejerskifteforsikring og eventuel fordeling af ansvaret mellem sælger og bygningsagkyndig. Sådanne sager er hyppige i byret og landsret, og det er derfor en støtte for disse retter og for forligsmuligheder for parter og advokater, at der ikke er usikkerhed om, hvad retsstillingen er.

En sag, der måske er egnet til at belyse, at dommens resultat kan have en betydning for, om et spørgsmål bedømmes som principielt, er en sag, hvor landsretten havde afslået en begæring om tinglysning af ankestævning, allerede fordi byrettens dom var anket efter udløbet af fuldbyrdesfristen. Der var ingen tidligere praksis vedrørende dette spørgsmål. Havde landsretten sagt, at stævningen kunne tinglyses, kan jeg godt være i tvivl, om der ville være givet bevilling, mens det straks forekommer mere tvivlsomt – og dermed principielt – om en

sådan begrænsning i muligheden for at få tinglyst en stævning er i overensstemmelse med tinglysningsloven.

7. Delvis bevilling

I de andre nordiske lande er der hjemmel til at tilskære anken og kun meddele bevilling til en del af sagen. Den bruges især i straffesager, hvor man f.eks. kunne forestille sig, at der blev givet bevilling til at få udvisningsspørgsmålet prøvet, men ikke strafudmålingen, eller at man afskar et anbringende om, at sagsbehandlingen havde været i strid med Menneskerettighedskonventionen. I civile sager kunne man forestille sig, at man kun gav tilladelse til prøvelse af et af flere krav, som en sag havde omhandlet, eller til prøvelse i forhold til kun en af flere parter. I Norge har man f.eks. begrænset en bevilling til at angå spørgsmålet om, hvilke beviskrav der gælder for at kunne pålægge tillægsskat. I en sag om en vej tunnel under Oslo-fjorden, som varede ugevis i landsretten, begrænsedes anketilladelsen til at vedrøre den retlige forståelse af nogle centrale punkter i kontraktgrundlaget. Hermed opnåede man, at sagen kunne behandles over to dage i Højesteret. De processuelle problemer ved en tilskæring klares typisk med, at sagen tilbagesendes til landsretten, hvis Højesteret når til et andet resultat end landsretten. Eksempelvis blev en bevilling begrænset til spørgsmålet, om hamp er narkotika. Svarer Højesteret ja, mens landsretten har svaret nej, må sagen sendes tilbage til behandling i landsretten.

Det er Procesbevillingsnævnets opfattelse, at det vil være hensigtsmæssigt med en sådan mulighed også i Danmark, og nævnet har netop rettet en officiel henvendelse til Justitsministeriet med anmodning om at søge en lovændring gennemført. Det er nævnets opfattelse, at muligheden må forventes anvendt i et forholdsvis begrænset antal tilfælde, men dog i et sådant antal, at det kan begrunde en hjemmel hertil.

8. Afslutning

Det er Procesbevillingsnævnets vigtigste opgave at udvælge, hvilke sager landets højeste domstol skal behandle. Efter domstolsreformen er Procesbevillingsnævnet blevet en endnu mere central »leverandør« af sager til Højesteret end tidligere. Kriteriet for bevilling er ikke blevet ændret og er således fortsat, at sagen skal være af principiel karakter, og i straffesager kan der tillige meddeles bevilling, hvis der foreligger særlige grunde. Omvendt er det klart, at »overliggeren« for, hvad der er principielt, kan hæves og sænkes. Domstolsreformens instansomlægning er en anledning til at vurdere, om der er grundlag for at justere på »overliggeren« generelt eller for visse sagstyper. Det er for tidligt at bedømme, om det er sket, og det vil være gavnligt med en debat, om der er behov for justering, eventuelt for visse typer sager. I Procesbevillingsnævnet vil vi løbende foretage denne vurdering, men det kunne være, at andre også har en mening, som bør indgå i overvejelserne.